

DIÀLEG

Codis, clubs i enigmes

D. SAM ABRAMS

Avegades el món dels blogs a Internet pot arribar a ser un lloc d'autèntiques troballes, pel fet que la gent normalment hi escriu amb una radical manca de reserva, amb la total sinceritat de qui et parla sense embuts. Sense anar més lluny, l'altre dia vaig trobar que una senyora lectora, una autèntica lectora desacomplexada, escrivia per advertir les possibles víctimes de les novel·les de Dan Brown que han aparegut al mercat del llibre en català després de l'èxit aclaparador d'*El codi Da Vinci*. Deia la lectora en el seu post de blogger que amb *El codi* (de tan famosa ja no cal citar-ne ni el títol sencer, perquè tothom sap de què parles) s'ho havia passat de primera, molt bé, però amb *Àngels i dimonis* no tant, i amb *El gran engany* (aquest cop el títol em sembla que ho diu tot) ja no havia pogut de cap de les maneres. I advertia els possibles lectors i lectores que *El codi*, sí; *Àngels i dimonis*, encara, però *El gran engany*, ni parlar-ne. La veritat és que em va fer molta gràcia la honestetat del comentari i el seu progressiu extremisme, tan ben administrat.

Ara bé, em vaig preguntar, com m'ho he preguntat moltes vegades des que ha començat el fenomen *Codi Da Vinci*, què té aquesta novel·la que fa que la gent s'hi abraoni d'aquesta manera? Què té *El codi* que, per seguir el raonament de la lectora blogger, no tenen les altres novel·les del mateix autor? Què tenen obres semblants com *El club Dante*, de Matthew Pearl, i *L'enigma del quatre*, d'Ian Caldwell i Dustin Thomason, que han generat el mateix efecte de masses? A més, les tres novel·les s'assemblen tan descaradament que, un cop que les hagi passat per la pedra, t'adones que totes segueixen la mateixa fórmula. Una fórmula que garanteix l'èxit, la fórmula màgica de les hipervendes que sempre estan buscant els editors, i ara, per fi, la tenen sota el nas i no acaben d'adonar-se'n. Fins al punt que a la portada mateixa de l'edició americana de butxaca d'*El club Dante* utilitzen eslògans publicitaris escrits per Dan Brown!

Per intentar contestar a les meves preguntes, vaig llegir les novel·les en qüestió. Personalment, *El codi* em va resultar difícil de llegir per qüestions de l'estil que gasta el senyor Brown, que escriu un anglès, al meu parer, més aviat de baix nivell. En aquest sentit, estic plenament convençut que la versió catalana de Joan Puntí segurament és superior a l'original. *L'enigma del quatre* em va semblar més aviat literatura per a lectors joves, contra la qual no tinc absolutament res, però, malauradament, ja no tinc l'edat. L'única que em va agradar va ser *El club Dante*, de Matthew Pearl. Pearl és un advocat culte, que té un estil literari bo, i que sap perfectament què és la narrativa, i de què parla quan parla de Boston (és graduat de Harvard), quan parla de

Dante (és estudiós de l'obra del gran geni italià) i quan parla de l'extraordinari poeta Henry Wadsworth Longfellow, el primer traductor de Dante als Estats Units, i el seu entorn social i intel·lectual (és especialista en la recepció de Dante als Estats Units). Em quedo amb Pearl i *El club Dante*. I tornem a la fórmula màgica que exemplifiquen aquestes tres novel·les. Què tenen?

Tinc la impressió que es tracta d'un equilibri perfecte entre diversos elements fonamentals: 1) L'enyor del món de l'alta cultura, clàssica i erudita. 2) La promesa de l'accés a peu pla a aquest món de l'alta cultura. 3) La garantia que existeix un veritable ordre social, moral i cultural, de valors inqüestionables, que no està amenaçat i perdurà. 4) La presència lúdica i trepidant, de la trama d'intriga de la novel·la negra. O, com a mínim, és la conclusió a la qual he arribat.

Sincerament, crec que l'aplicació de criteris sobretot empresarials al món editorial i cultural ha provocat, a la llarga, una decadència literària, amb tants productes literaris insignificants, i un cert ambient de crisi cultural. I, per la seva banda, aquesta decadència literària i aquesta crisi cultural han generat una resposta clara de signe contrari: una nostàlgia profunda per la gran tradició cultural d'Occident. Així, l'obra de Brown gira a l'entorn de la pintura del mestre italià, la llegenda del Sant Graal i 2000 anys d'història d'Occident; la de Caldwell i Thomason gira a l'entorn d'un raríssim manuscrit del 1499, *Hypnerotomachia poliphili*

“Sincerament, crec que l'aplicació de criteris sobretot empresarials al món editorial i cultural ha provocat, a la llarga, una decadència literària, amb tants 'productes' literaris insignificants i un cert ambient de crisi cultural”

i ens porta al món del Renaixement; i, la de Pearl gira a l'entorn de Dante i la *Divina Comèdia* i el naixement de la cultura nacional, i universal, als Estats Units al segle XIX. I les tres novel·les, a més d'alta cultura i de classicisme, tenen fortes dosis d'erudició.

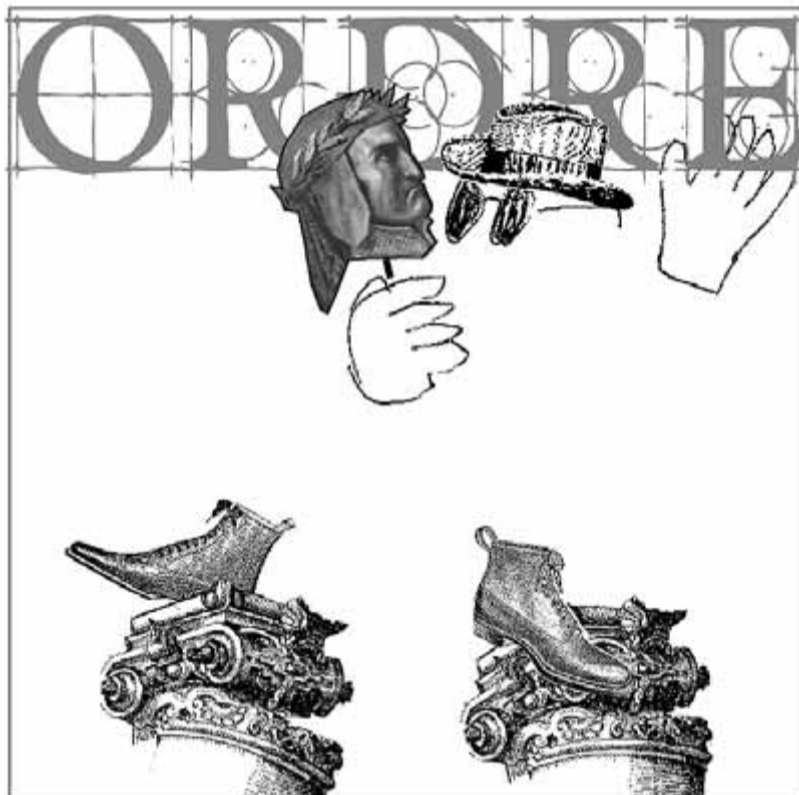
Ara bé, que existeixi un sentiment de

guna garantia que no sigui així. I això és exactament el que ofereix una novel·la com *El club Dante*. Al llarg de la novel·la, en diferents moments successius o paral·lels, queden amenaçats pilars fonamentals de la societat nord-americana: la mateixa existència del país queda amenaçada per la Guerra de Secessió, que serveix de teló de fons de la trama; l'ordre de la societat de Boston queda sotmesa a un sotrac a partir de la presència del mal en la forma de diversos assassinats brutals; el món de l'alta cultura queda amenaçada quan apareix una conxorxa per eclipsar l'arrelament cultural de Dante al teixit de la novada literatura nord-americana; queden amenaçades institucions de valors morals i culturals com l'Església i la universitat quan queden esquitxades per la corrupció... Però, quan arriba el final de la novel·la, la Guerra Civil ha acabat favorablement; Boston torna a ser la ciutat exemplar que ha estat sempre; l'alta cultura s'imposa, perquè es publica la traducció de Longfellow i triomfa

Dante; i es purgen l'Església i la universitat dels seus elements subvertidors. L'ordre, més aviat de signe conservador, queda totalment restablert i garantit. La nostra cultura i la nostra societat continuaran. I totes aquestes maniobres socials, morals i intel·lectuals ens arriben per mitjà dels mecanismes literaris habituals de la novel·la negra, amb tota la seva càrrega d'intriga, acció i emoció.

A partir d'aquestes tres novel·les s'ha creat un nou subgènere de la narrativa nord-americana, que es diu *literary fiction*, perquè és meitat *literary*, és a dir, té aspiracions d'alta cultura, i és meitat *fiction*, perquè pertany a la categoria d'entreteniment que inclou la novel·la negra, el *thriller* i coses d'aquest estil.

I no és casualitat que aquestes primeres mostres de la novel·la de *literary fiction* hagin aparegut justament ara, quan el món està tan convulsionat. Potser seria millor, en lloc de senzillament dedicar-nos a llegir-les i proud, o menysprear-les com a indignes sense llegir-les i proud, anar al fons d'aquestes novel·les per copsar el que realment ens estan intentant dir, i reflexionar-hi a fons i obrar en conseqüència.

PERE

nostàlgia pel món perdut de l'alta cultura no pressuposa la disposició de sotmetre's a la disciplina intel·lectual que requereix el fet d'accedir-hi. En aquest cas, és justament el contrari: aquestes tres novel·les semblen prometre la iniciació al món de l'alta cultura sense cap més requisit previ de formació que la lectura atenta i amable d'aquestes novel·les que li fan de suport o vehicle. Així de senzill. D'aquesta manera, les tres novel·les ofereixen indirectament cursos d'introducció, sense esforç, a la gran pintura i la gran literatura de la nostra tradició. En aquest sentit, cal recordar que certes agències de viatges als Estats Units tenen a la disposició dels *tour operators packs Codi Da Vinci* per als iniciats, i que la Modern Library ha posat a la venda fa poc una edició de la versió de Dante de Longfellow, a cura del mateix Matthew Pearl. Què més es pot desitjar?

En aquests moments de globalització econòmica a partir de les despietades i enganyoses idees directrius del neoliberalisme, d'atacs terroristes també globalitzats, d'immigració massiva, etc., tenim, més que mai, la sensació que els fonaments de la nostra cultura social, moral i intel·lectual, i les institucions que els representen, estan clarament amenaçats, i volem al-